

Pojam i značenje sintagme “akademske vještine”

Uvod

To su vještine koje obuhvataju široki spektar znanja i sposobnosti pojedinca – kao što su komunikacija, pismenost, psihološke vještine, sposobnosti i znanja vezanih posredno ili direktno za proces učenja, sposobnosti i vještine čitanja i razumijevanja pročitanog, logika, metodika, matematika, naučna saznanja..., i koje su tom pojedincu neophodne da bi uspješno završio studije, ostvario karijeru, te bio osposobljen za doživotno (odn. cjeloživotno) učenje.

Da bi se realizovali navedeni ciljevi studenti bi tokom svog dodiplomskog i postdiplomskog studija trebali da savladaju klaster znanja i praktičnih vještina koji bi obuhvatao:

- ❑ Akademske vještine;
- ❑ Kreativno pisanje i teoriju pismenosti;
- ❑ Retoriku i komunikacione vještine;
- ❑ Timski rad i socijalne vještine.

Veći dio znanja, a posebno vještina, obuhvaćenih ovim modulom pretpostavljeni su u okvirima opštih kompetencija svih svršenih studenata u Evropskoj uniji, koji su minuciozno razrađeni tzv. Dablimskim deskriptorima studijskih ciklusa i predstavljaju kvalifikacione okvire evropskog prostora visokog obrazovanja¹.

Akademske vještine predstavljaju interdisciplinarni predmet koji obuhvata znanja i tehničke vještine iz više užih i širih naučnih i stručnih oblasti koje uključuju, ali se ne iscrpljuju, sa poglavljima iz **primjenjene i opšte psihologije učenja**, pažnje, slušanja, motivacije i pamćenja, **menadžmenta**, **logistike i organizacije učenja**, **vještine i tehnike tmskog rada**, osnovne **komunikacione vještine**, teorijska i praktična znanja vezana za **upravljanje vremenom** (time management) te razvoj **kritičkog mišljenja i kritičke analize**.

Akademske vještine ovako definisane obuhvataju:

❑ Pažnju i slušanje,

koji obuhvataju jedan ili više aspekata obrađivanja informacija od strane svakog pojedinca kao što su: pažnja i koncentracija, ponavljanje, kodiranje i pronalaženje memorisanih informacija. Sa ovim psihološkim pojavama povezani su elementi vezani za psihološke procese “Pamćenja”.

❑ Pamćenje

obuhvata fiziološku osnovu pamćenja, tipove pamćenja i strategije za poboljšanje pamćenja u raznovrsnim akademskim i društvenim zadacima.

❑ Motivaciju

pruža rezime motivacionih strategija. Glavna odlika je faktorska analiza psiholoških motivacija ili pokretača.

❑ Vođenje bilježaka

Radovi u ovom odjeljku ispituju strategije vođenje bilježaka i strategije aktivnog učećšća na času odn. interaktivne nastave. Navedeni su pristupi i za predavače i za studente.

❑ Organizacija

elaborira strategije organizovanja fizičkih parametara vezanih za kompleks učenja (prostor, vrijeme, tehnikalije, logistika) i organizovanja informacija u raznovrsnim akademskim zadacima, kao što su učenje, kreativan rad, razumijevanje pročitanog i vođenje bilježaka. Najveći dio sadržaja ovog poglavlja ilustrovan je crtežima i grafičkim organizerima.

1

The Framework for Qualifications of the European Higher Education Area (Berlin – Bergen Communiqué-2005

📘 Timski rad, grupno i kooperativno učenje

Ovdje su navedene informacije o pravilima, strategijama i ciljnim zadacima radnih grupa i grupa za učenje. Dodatni podaci o grupnom učenju navedeni su i u poglavlju o "Razumijevanju pročitanog".

📘 Ispitivanje/preslišavanje

Ispitivačke vještine odnose se na sposobnost da se formulišu pitanja o situacijama, predmetima, pojmovima i idejama, kao i da se odgovara na postavljena pitanja. Pitanja mogu poticati od same osobe ili od drugih ljudi. Pitanja mogu da se odnose na upite za koje je potrebno prisjetiti se podataka zabilježenih u memoriji ili na upite koji funkcionišu na nivou znanja, crpeći odgovore iz baze znanja koju osoba posjeduje i koji zahtjevaju od osobe da obradi informacije a ne da ih se prosto prisjeti. Ova pitanja uključuju sposobnost razumijevanja, primjene, analize, sinteze i evaluacije informacija.

📘 Čitanje i razumijevanje pročitanog

Ovaj dio se bavi različitim aspektima razumijevanja pročitanog: riječnikom, organizacijom, te stavovima i motivacijom. Opisane su i primjene strategija čitanja u određenim oblastima, kao što su prirodne nauke, društvene i humanističke nauke.

📘 Ispitni kompleks

Ova razmatranja bave se strategijama vezanim za:

- Ispitnu anksioznost
- Pripremom ispita
- Polaganjem ispita

📘 Upravljanje vremenom (Time Management XE “time management”),

razmatra opšte strategije upravljanja vremenom bazirane na pozitivnoj selekciji aktivnosti i zadataka određivanjem prioriteta, uključujući i racionalno odbacivanje neproduktivnih zadataka i obaveza. Pritom, osnovni kriterij selekcije postaje radna, životna i socijalna relevantnost tih aktivnosti odn. zadataka. Razmatraju se tehnikе povećanja lične produktivnosti i onemogućavanja ometanja, kao i predupređivanje mehanizama “odgovlačenja”, te specifične strategije upravljanja vremenom vezane za kompleks učenja i stvaralačkog rada.

📘 Kreativno pisanje

U ovom poglavlju razmatraju se koraci, vještine i strategije koji čine proces pisanja (esaja, seminarskih radova, monografija i naučnih radova), osnovi teorije pismenosti, organizacija i aktivnosti pisanja. Neki tekstovi su napisani za predavače dok su drugi za studente.

📘 Govorne i komunikacione strategije

U ovom poglavlju se elaboriraju praktične strategije primjenjene retorike.

📘 Kritičko mišljenje i kritičku analizu**Zašto akademske vještine..?**

Ako se uporedi privredni razvoj u svijetu u posljednja tri vijeka može se vidjeti da su u XVIII vijeku osnova za razvoj privrede bili prirodni resursi, u XIX vijeku to je bio razvoj tehnologije, a u XX vijeku to je bio razvoj finansija. Krajem XX vijeka analitičari su najavili da će osnova privrednog razvoja XXI vijeka biti **znanje** kao osnovni resurs i izvor konkurentnosti. Jer, neće više biti u prednosti ona privreda odn. ona društva koja imaju pristup prirodnim resursima, tehnologiji i /ili obilju finansijskih sredstava, već ona koja imaju sposobnost kontinuiranog učenja a to znači sticanje znanja u cilju stvaranja superiornih proizvoda i usluga na tržištu odn. ostvarivanja koncepta “društva znanja”.

Ekonomija i društvo zasnovani na znanju imaju u svojoj suštini kombinaciju četiri nezavisna elementa: 1) proizvodnju znanja pretežno kroz naučna istraživanja; 2) transmisiju znanja kroz obrazovanje i osposobljavanje; 3) diseminaciju znanja kroz informacione i komunikacione tehnologije; 4) korišćenje znanja u tehnološkim inovacijama.

Ekonomija i društvo zasnovani na znanju prepostavljaju bitno izmjenjene profile poslodavaca, organizatora procesa rada i neposrednih radnih izvršilaca. Osim značajnih zahtjeva vezanih za znatno povećan kvalifikacioni, tehnološki i obrazovni nivo, mijenjaju se i psihološki, komunikacioni i mentalni profili budućih radnika jer:

- Poslodavci i lideri žele zaposlene koji će kontinuirano osavremenjavati i dalje usavršavati svoje vještine i koji će efektivno komunicirati i raditi nezavisno;
- Novoj privredi potrebni su pojedinci koji posjeduju široki rang vještina visokog nivoa i sposobnosti, kao što su kritičko mišljenje, rješavanje problema, timski rad i vještine donošenja odluka.
- Ljudi treba da imaju vještine visokog nivoa da bi djelovali, odgovarali, učili dalje i reagovali na zgušnute promjene koje se intenzivno dešavaju u kratkim vremenskim ciklusima.

Visokoškolske ustanove moraju da razvijaju ili još bolje usavršavaju odgovarajuće vještine i znanja kod studenata da bi bili uspješni tokom studija i da bi stekli vještine potrebne za XXI vijek, jer priprema buduće radne snage bez obzira na nivo stečenog obrazovanja zavisiće od sposobnosti obrazovnog sistema da promoviše kognitivne sposobnosti studenta kao što su logičko mišljenje, rješavanje problema, analitičke vještine, pažljivo posmatranje i upravljanje podacima i promjenama.

Stoga procesi učenja i savladavanja stručnih vještina za XXI vijek obuhvataju četiri velike kategorije:

- Digitalnu pismenost
- Kreativno mišljenje
- Efektivnu komunikaciju i
- Visoku produktivnost

Digitalna pismenost znači da studenti treba da postignu izuzetne rezultate u oblasti nauke, tehnologije i kulture koristeći i razumijevajući informacije.

Kreativno mišljenje pripada kategoriji intelektualnih sposobnosti za primjenu informacionih i drugih savremenih tehnologija u složenim situacijama, kako bi student mogao da razumije posljedice onoga što radi. Ove sposobnosti su "životne vještine" formulisane u kontekstu digitalnih tehnologija.

Vještine efektivne komunikacije su suštinske za uspjeh u društву zasnovanom na znanju. Za uspjeh u bilo kojoj oblasti poslovanja, proizvodnje, istraživanja i drugim kreativnim djelatnostima, potrebne su vještine: timskog rada, učenja drugih za sticanje novih vještina, pružanja usluga klijentu, liderstva, pregovaranja i rada sa različitim grupama ljudi. Međutim, teoretičari ostavljaju i otvorenu dilemu - koliko god informacione tehnologije mogu da igraju vodeću ulogu u efektivnoj komunikaciji, one mogu da otvore i različite etičke dileme.

Visoka produktivnost se ne stiče neposredno kao vještina odn. sposobnost u toku obrazovanja, ali set vještina u ovom klasteru počinju da se izgrađuju već tokom procesa obrazovanja i sticanja znanja.

CAL baza podataka strategija za učenje - Center for Advancement of Learning Muskingum College-a

Centar za unapređenje učenja (CAL-Center for Advancement of Learning) na Muskingum koledžu razvio je bazu podataka posvećenu doživotnom učenju. Stručnjaci Centra pomažu studentima da razviju strategije neophodne za uspjeh u radu na fakultetskim kursevima i tokom studiranja.

CAL baza podataka strategija za učenje namijenjena je studentima, predavačima, tutorima i savjetnicima.

Mada su namjenjene visokom obrazovanju, neke strategije se mogu primjeniti i u srednjem obrazovanju dok druge mogu biti modifikovane kako bi zadovoljile te potrebe. Pored toga, neke strategije mogu uspješno koristiti i zaposleni.

Kad su studenti u pitanju, pristupačni format baze podataka olakšava korisnicima da ocjene svoje stilove učenja, da prepoznaju odgovarajuće strategije učenja kako bi maksimalno iskoristili svoje prednosti i nadoknadili nedostatke, i kako bi postali odgovorniji za sopstveno učenje. Što se tiče predavača, savjetnika i tutora, baza pruža informacije relevantne za akademsko savjetovanje studenata i pospešivanje njihovog uspjeha na akademskom polju. Predavači mogu koristiti informacije iz baze za planiranje efikasnih aktivnosti u učionici.

Knjiga obuhvata i dva značajna praktična dodatka:

ANEKS (1) - Procjena stilova učenja i odgovarajuće strategije

Strategije procenjivanja stilova učenja omogućavaju predavačima i studentima da evaluiraju vlastite slabosti i prednosti u procesu učenja te da definišu prilagođeni stil učenja pojedinca kojim će se ostvariti maksimalna efektivnost i efikasnost rezultata učenja, odn. da se profiliše individualizovani kanal za obradu podataka i upotrebu strategija učenja i kreativnog rada.

ANEKS (2) - Opšte strategije za život posle koledža

Znati svoje nedostatke je važno – ali još je važnije znati svoje prednosti, interesovanja i vrline. Ovaj dodatak se bavi planiranjem karijere, pripremanjem odgovarajućih rezimea i intervjuja i prilagođavanjem poslovnom okruženju.

Knjiga obuhvata izuzetno obimnu **bibliografiju resursa** u oblastima koje su obuhvaćene "akademskim vještinama".

Bibliografija resursa pruža detaljan spisak referenci raspoređenih prema alfabetском redoslijedu i prema funkcionalnom principu na:

- Bibliografiju autora
- Bibliografiju naučnih oblasti odn. tema

Izvjestan broj trenutnih i bivših članova osoblja Centra za unapređenje učenja doprinjeo je ovoj bazi podataka prikupljajući reference, pregledajući članke i primjenjujući strategije na specifične kurseve.

• Darlene Applegate	• Cindy Krause
• Katie Barnes-Kerrigan	• Guy Laurent
• John Bower	• Sue McCauley
• Katrina Buchanan	• Kristy McCormick-Powell
• Connie Carroll	• Karen McGuire
• Carol German	• Al Mueser
• Eva Granitsas	• Paul Naour
• Mary Beth Harms	• Jen Navicky
• Kyle Harrington	• Julie Richesson
• Marcia Hartman	• Judy Scheltz
• Kathy Hicky	• Carol Smith
• Debbie Hurst	• Paul Wesner
• Joan Ihlenfeld	• Ginny Zellers
• Carole Kerper	

Objavljinjem prevoda ove baze na jezicima naroda BiH u obliku štampane knjige namjenjene za interno korištenje studentima na Panevropskom univerzitetu "APEIRON" i u hipertekstualnom obliku prilagođenom WEB-u odajemo priznanje i zahvalnost svim autorima, akademskom osoblju i ekspertima koji su učestvovali u stvaranju CAL - Learning Strategies Database.

☞ Projekat CAL-ove baze znanja o strategijama učenja je finansiran grantom Ameritech i Muskingum College.

Primjena CAL baze u izučavanju "Akademskih vještina" na Panevropskom univerzitetu

Prevod obimne baze znanja o strategijama učenja Centra za unapređenje učenja Muskingum koledža, na jezike naroda BiH (srpski, hrvatski, bosanski) i formatiranje dobijene građe u formi skripte odn. knjige, ozbiljan je prevodilački i izdavački poduhvat. Iako je ova baza u "javnom vlasništvu", tj. dostupna je bez ograničenja svim zainteresovanim na WEB sajtu Muskingum koledža (<http://www.muskingum.edu/~cal/database/>), osnovna prepreka u efikasnom korištenju ove baze znanja od strane studenata iz BiH je nedovoljno znanje engleskog jezika i nepoznavanje specifične stručne terminologije u oblasti psihologije i menadžmenta učenja.

Nastavna praksa na Panevropskom univerzitetu je pokazala da pored značajnog predznanja engleskog jezika kojeg studenti donose iz srednje škole i pored "popularnosti" engleskog jezika u BiH, studenti prve i druge godine ipak nisu u stanju da efikasno koriste, razumiju i proučavaju izvore publikovane na engleskom jeziku. Studenti prve i druge godine koji studiraju na Panevropskom univerzitetu imaju u obaveznom programu dva ispita stranih jezika i do četiri dodatna ispita stranih jezika kao opciju u izbornom programu, ali učenje stranih jezika predstavlja proces koji traje dvije akademske godine. Nažalost, upravo studentima prve i druge akademske godine, nedostaju znanja u oblastima akademskih vještina odn. ova znanja su im izuzetno potrebna na početku studiranja, jer postoji značajana razlika u nivou apstraktnosti, obimu i metodu rada koji se primjenjuju na univerzitetu u odnosu na način rada na koji su studenti navikli u srednjoj školi. Takođe, evidentno je da na govornom području srpskog, hrvatskog i bosanskog jezika ne postoji literatura koja pokriva oblast akademskih vještina, niti u formi prevoda, niti u formi izvornih radova. Klaster "akademskih vještina" je još uvijek "nov" u akademskoj javnosti sa prostora bivše Jugoslavije i pored njegove izuzetne aktualnosti i nasušne potrebe za uvođenjem u akademskoj praksi. Logičko-metodološki i istraživačko-metodološki dio ovog klastera primjenjivan je i razvijan u akademskoj praksi postdiplomske studije.

Studenti panevropskog univerziteta "APEIRON" izučavaju klaster akademskih vještina u više predmeta: "Komunikologija", "Socijalna psihologija", "Retorika" i "Filozofija života". Predmet "Filozofija života" je po svom sadržaju najbliži sadržajima "Akademskih vještina", ali je više fokusiran na logičke i metodološke aspekte. Cilj predmeta "Akademske vještine" je prvenstveno da studentima da praktična i pragmatična znanja, vještine i tehnička uputstva koja će im pomoći u njihovom akademskom radu i studiranju. Ta znanja i vještine, ukoliko se savladaju na interaktivan način sa primjenom praktične nastave, pedagoških radionica i seminara, mogu biti ključna za uspjeh studenata i njihovu tranziciju iz srednje škole ka univerzitetu.

Stoga smo se odlučili da prevedemo najveći dio ove baze znanja i da je pružimo na internu upotrebu studentima Panevropskog univerziteta "APEIRON" Banja Luka. Štampano izdanje koje će biti na raspolaganju studentima sa ovog univerziteta nije za eksternu upotrebu, niti je za komercijalne namjene. Troškove izdavanja i prevođenja ove baze znanja snosi u cijelosti Panevropski univerzitet "APEIRON", dok će studenti alimentirati samo neposredne materijalne troškove štampe.

Da bi ovo izdanje "ugledalo svjetlost dana" zaslужni su:

Doc. dr Iskra Maksimović koja je pionirski uvela sadržaje "Akademskih vještina" u okviru predmeta "Filozofije života" na Panevropskom univerzitetu, ulažući velike napore u interaktivnoj nastavi ovog predmeta i razvijajući pedagoške radionice prilikom izvođenja nastave i obrade ovog predmeta. Doc. dr Iskra Maksimović je koordinisala prevođenje obimnog materijala CAL baze-znanja koja predstavlja osnovu za ovu publikaciju, a takođe je procitala, terminološki ispravila i izvršila redakciju cjelokupnog teksta. Doc. dr Iskra Maksimović je i autor pojedinih poglavlja: Šta su akademske vještine, Izgradnja tima i uloge u timu, Komunikacijske vještine i prezentovanje.

Uvod

Prof. dr Refik Šećibović koji je kao osnivač BOŠ-Beogradske otvorene škole i AAOM-Akademске obrazovne mreže u Srbiji doprinjeo uvođenju alternativnih oblika nastave i komunikacije u nastavnom procesu, te uvođenju pojedinih sadržaja "akademskih vještina" u edukativnu praksu postsekundarnog obrazovanja. Posebno je u tom kontekstu značajan njegov rad u reformi visokog obrazovanja, te uvođenju klasterskog i modularnog koncepta izgradnje kurikuluma, odn. tretiranje vještina kao ravnopravnog izvora kompetencija u oblasti visokog obrazovanja. Praktični podsticaji, primjeri i sugestije koje nam dao prof. Šećibović pomogli su da profilšemo sadržaj predmeta "Akademске vještine", te da ustrajemo u ovom poduhvatu.

Darko Uremović, kao odgovorno lice izdavača i predsjednik Upravnog odbora Panevropskog univerziteta, uložio je velike napore u priredivanju ovog izdanja, elektronskoj obradi sadržaja, koordinaciji velikog broja subjekata koji su uključeni u ovaj poduhvat, a lično je obradio poglavlje "Upravljanje vremenom", kao doprinos rješavanju problema sa kojima se suočava u vlastitoj projektantskoj i menadžerskoj praksi.

Prevodilac prof. Tijana Maksimović je uložila ogroman napor prevodeći ovo obimno izdanje sa velikim brojem stručnih termina, ali i prevodeći odn. redizajnirajući veliki broj slika i grafikona koje se nalaze u ovoj publikaciji.

Studenti i radnici Panevropskog univerziteta koji su uložili velike napore u lektorisanju, grafičkom dizajnu i prelому ove vanserijske publikacije.

Na ovo izdanje se primjenjuju "copyright" autorska prava iz: The GNU Free Documentation License:

A copy of the license is included.

The license uses grants free access to our content in the same sense as free software is licensed freely. That is to say, content of "Akademске vještine" can be copied, modified, and redistributed so long as the new version grants the same freedoms to others and acknowledges the authors of the articles used (a direct link back to the article satisfies our author credit requirement). Articles included in this publication therefore will remain free under the GFDL and can be used by anybody subject to certain restrictions, most of which serve to ensure that freedom. To fulfill the above goals, the text contained in this publication is copyrighted (automatically under the Berne Convention) by Ameritech and Muskingum College contributors and licensed to the public under the GNU Free Documentation License (GFDL). The full text of this license is at Wikipedia:Text of the GNU Free Documentation License.